

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Συστήματα γραφής στο Μεσογειακό χώρο

Ενότητα 6: Αλφαβητική γραφή

Ελένη Καραντζόλα

Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

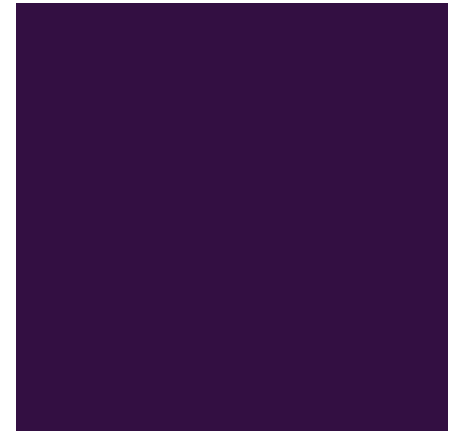
Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

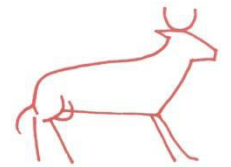
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΙΑΛΕΞΗ 7 & 8

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

+ Φωνογραφικά συστήματα γραφής

■ ΣΥΛΛΑΒΑΡΙΑ (= ΣΥΛΛΑΒΙΚΑ)

Τα γραφήματα αποδίδουν συλλαβές της γλώσσας (περίπου 100 συλλαβογράμματα), λ.χ.

- Γραμμική Α, Γραμμική Β
- Κυπριακό συλλαβάριο

■ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ

Τα γραφήματα αποδίδουν τα φωνήματα μιας γλώσσας (περίπου 30 γραφήματα)

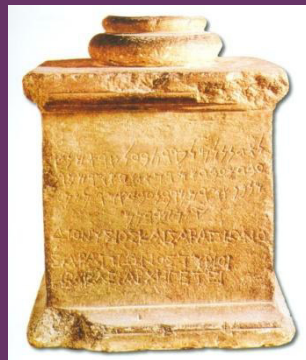
- Abjad (= συμφωνικά), λ.χ. συστήματα γραφής σημιτικών γλωσσών
- **Αλφαβητικά**

+ Διεθνές Φωνητικό Αλφάβητο

- **Αμφιμονοσήμαντη** αντιστοίχιση *φωνημάτων* (ήχων, φθόγγων) και *γραφημάτων* (γραμμαμάτων)
 - Κάθε φώνημα αποτυπώνεται με το ίδιο πάντα γράφημα.
 - Κάθε γράφημα αντιστοιχεί πάντα στο ίδιο φώνημα.

ΣΧΕΣΗ ΣΗΜΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΛΦΑΒΗΤΩΝ

+ Σχέση σημιτικών και ελληνικών αλφαβήτων

■ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΑ

1. Παράλληλες και ανεξάρτητες εξελίξεις.

→ Ομοιότητες στο **σχήμα** και τη **διάταξη** των γραμμάτων.

Σημιτικών	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	
	𐤙	𐤚	⊕	⊖	𐤥	𐤛	𐤡	𐤢	𐤣	𐤧	𐤨	
	26	𐤪	𐤫	𐤬	𐤭	𐤮	𐤯	𐤰	𐤱	𐤲	𐤳	
	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	
	𐤤	𐤥	𐤦	𐤧	𐤨	𐤩	𐤪	𐤫	𐤬	𐤭	𐤮	
Ελλην. αρχαίων	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
	𐀀	𐀁	𐀂	⊕	⊖	𐀆	𐀇	𐀈	𐀉	𐀊	𐀋	𐀌
	𐀍	𐀎	𐀏	𐀐	𐀑	𐀒	𐀓	𐀔	𐀕	𐀖	𐀗	𐀘
	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	
	𐀙	𐀚	𐀛	𐀜	𐀝	Ⓢ	𐀟	𐀠	Ⓣ	𐀡	𐀢	
	𐀣	𐀤	𐀥	𐀦	𐀧	𐀨	𐀩	𐀪	𐀫	𐀬	𐀭	

+ (συνέχεια)

2. Επίδραση του ενός στο άλλο

- του σημιτικού στο ελληνικό;
- του ελληνικού στο σημιτικό;

Είδη επιχειρημάτων:

- (α) Φιλολογικές μαρτυρίες
- (β) Μαρτυρία επιγραφών (χρονολόγηση)
- (γ) Φορά και ονόματα γραμμάτων

(α) Φιλολογικές μαρτυρίες

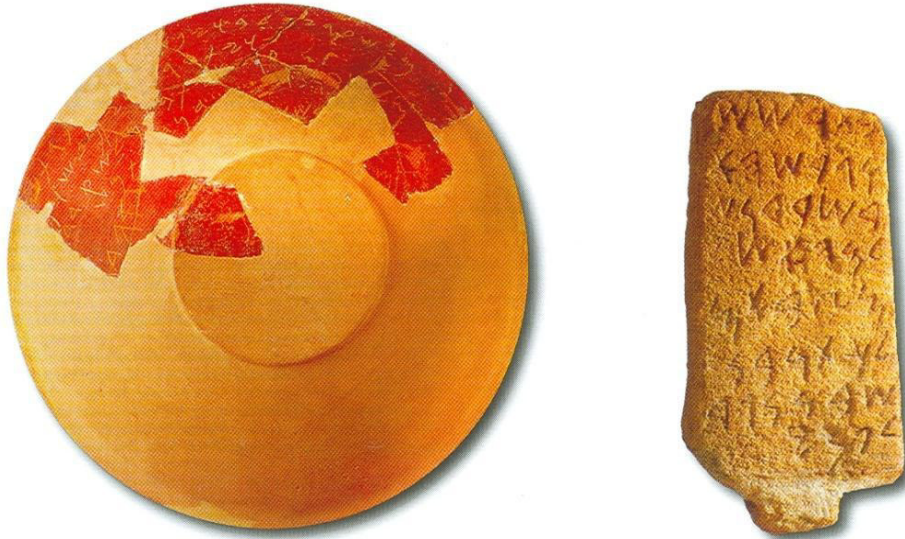

- Ο Κάδμος φέρνει το αλφάβητο στους Έλληνες. Νόμισμα του 244-249 μ.Χ. από την Τύρο.
Κάτω από τους Έλληνες: *ΗΛΛΗ(ΝΕΣ)*
Κάτω από τον Κάδμο: *ΚΑΔ (ΜΟΣ)*
- Ηρόδοτος: *φοινικήια γράμματα*

(β)

Μαρτυρίες στη Μεσόγειο

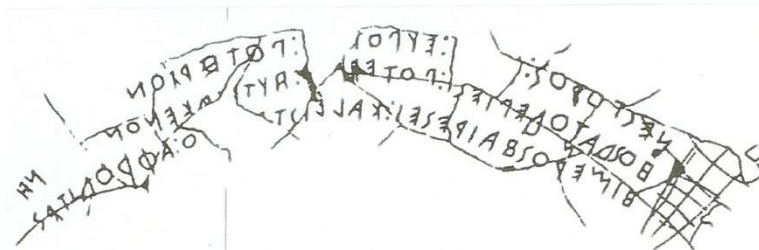
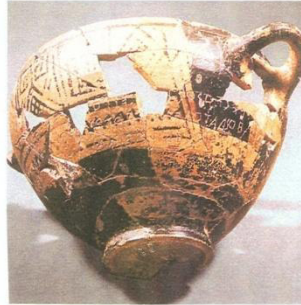

- *Αριστερά:* Δείγμα φοινικικής γραφής που βρέθηκε στο Κίτιο της Κύπρου. 9^{ος} αι. π.Χ.
- *Δεξιά:* Λίθινη στήλη από τη Σαρδηνία που φέρει φοινικική επιγραφή. 9^{ος}-8^{ος} αι. π.Χ.

(β)

Πρώτες αλφαβητικές μαρτυρίες

- Επιγραφή στο ποτήρι του Νέστορα. Τελευταίο τέταρτο του 8^{ου} αι. π.Χ.

Νέστορός : ε[ιμι]ι : εύποτ[ον] : ποτέριον

hos δ' αν τόδε πίεσι : ποτερί[ο] : αυτίκα κενον

ήμερος ηαιρέσει : καλλιστε[φάν]ο : Αφροδίτες.

(Είμαι;) το γλυκόπιτο ποτήρι του Νέστορα.

Όποιος λοιπόν πει από τούτο το ποτήρι, αυτόν αμέσως

Θα τον κυριέψει ο πόθος της Αφροδίτης με το όμορφο στεφάνι.

(γ) Φορά γραμμάτων (από τα δεξιά προς τα αριστερά)

Σημειών	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	
	Υ	Ζ	⊕	⊖	⊥	Υ	Ξ	Δ	Λ	Ϟ	Ϝ	
	υ	ζ	⊕	⊖	⊥	υ	ξ	δ	λ	Ϟ	Ϝ	
	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	
†	W	Ϟ	ϕ	ϛ	⌒	○	⊕	ϣ	ϣ	⌒		
‡	ϝ	ρ	ϑ	σϝ	⊕	Ϟ	σ	ϣ	μ	⌒		
Επι αρχαίων	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
	∨	κ	λ	⊕	⊖	⊥	Υ	Ξ	Δ	1	Ϟ	Δ
	∨	κ	λ	⊕	⊖	⊥	υ	ξ	δ	1	Ϟ	α
	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	
Υ	Τ	Μ	Ϟ	ϕ	⊕	⌒	○	⊕	ϣ	ϣ		
υ	τ	μ	ϑ	ϑ	⊕	⊕	⊕	⊕	ϣ	μ		

(Υ)

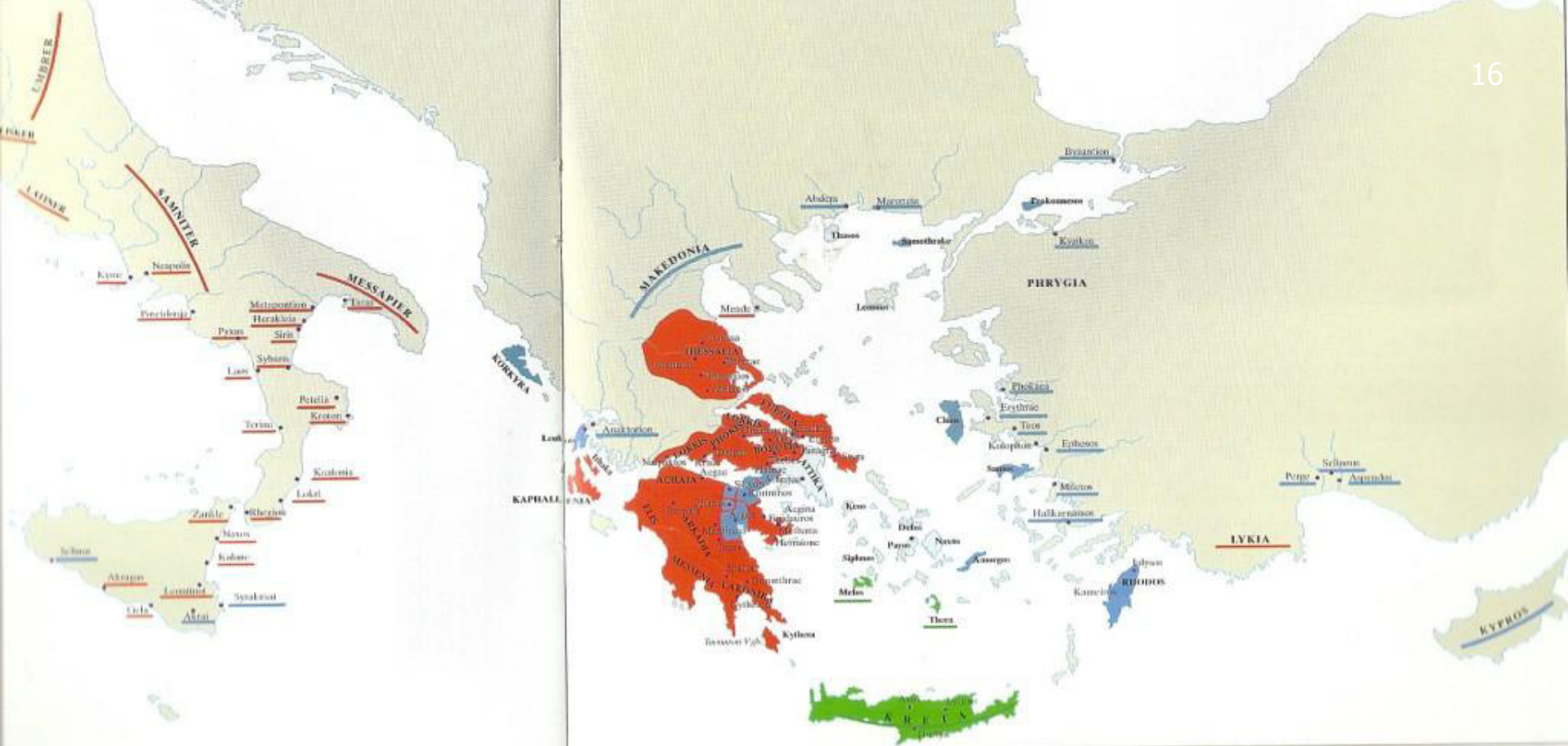
Ονόματα γραμμάτων

Protosinaïtique	Égyptien		Protosinaïtique	Égyptien	
		Bœuf			Eau
		Maison			Serpent
		Bâton de jet (?)			Œil
		Poisson			?
		Homme les bras levés			?
		Masse ou rame			Tête
		Porte			Étang avec des fleurs de lotus
		Main			?
		Paume			Planches croisées
		Crochet (?)			

- άλφα < aleph = ταύρος
- βήτα < beth = σπίτι
- γάμα < guimel = καμήλα
- δέλτα < dalet = πόρτα
- έψιλόν < he = ο ήχος της ανάσας
- ζήτα < zayin =
-
- σίγμα < chen = δόντι
- ταυ < tan = σημείο, σύμβολο

+

ΑΡΧΑΪΚΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΛΦΑΒΗΤΑ

Σημειώνονται με διαφορετικά χρώματα οι περιοχές εξάπλωσης των τεσσάρων κυρίων τύπων αρχαϊκών ελληνικών αλφαβήτων (πράσινο, βαθύ κυανό, γαλάζιο, ερυθρό)

«Πράσινα»

- Κατά τον Kirchhoff, τα **«πράσινα»** (ή νότια) αλφάβητα) είναι αυτά που συναντώνται στη Κρήτη και σε μερικά νησιά του νότιου Αιγαίου, όπως η Θήρα, η Μήλος και η Ανάφη.
- Είναι τα πιο συντηρητικά αλφάβητα, εφόσον δεν έχουν κανένα επιπλέον γράμμα πέρα από αυτά της φοινικικής για να δηλώνουν τα υπό συζήτηση σύμφωνα.

«Κόκκινα»

- Τα λεγόμενα **«κόκκινα»** (ή δυτικά) αλφάβητα χρησιμοποιήθηκαν στη Δ. Πελοπόννησο, στην Εύβοια, στη Στερεά Ελλάδα και στη Θεσσαλία.
- Έχουν ιδιαίτερη ιστορική σημασία γιατί Έλληνες από την Αχαΐα και την Εύβοια τα μετέφεραν στις αποικίες τους στην Ιταλία, όπου στη συνέχεια υιοθετήθηκαν ως βάση για τα αλφάβητα των τοπικών ιταλικών γλωσσών, άρα και για το λατινικό αλφάβητο.

+ (συνέχεια)

- Τα «κόκκινα» αλφάβητα έχουν κάποιες ομοιότητες με το λατινικό. Περιέχουν τα καινούρια γράμματα <Χ, Φ, Ψ>. Όμως:
 - το <Χ> δεν δηλώνει το /k^h/, όπως στο κλασικό αλφάβητο, αλλά το /ks/, ακριβώς όπως το λατινικό x που προέρχεται από αυτό,
 - το <Ψ> δεν δηλώνει το /ps/, αλλά το /k^h/.
- Το αλφάβητο της Εύβοιας επιπλέον γράφει το <Γ> σαν το λατινικό <C>, το <Λ> σαν το λατ. <L> και το <Ρ> σαν το λατ. <R>.

- Τα λεγόμενα «μπλε» (ή ανατολικά) αλφάβητα χρησιμοποιήθηκαν στην Αττική, στα περισσότερα νησιά του Αιγαίου, και στην Ιωνία.
- Περιέχουν τα <Φ, Χ> με την ίδια αξία που έχουν και στο κλασικό αλφάβητο, δηλαδή τα /p^h, k^h/.
- Η διαφορά μεταξύ του «ανοιχτού» και του «σκούρου» τύπου έγκειται στη γραφή των συμπλεγμάτων /ps, ks/.

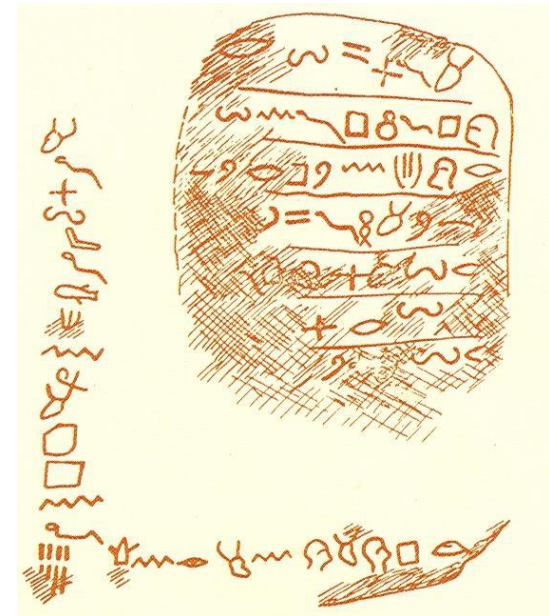
Στο «σκούρο μπλε» αλφάβητο χρησιμοποιούνται τα γράμματα <Ψ, Ξ>, ενώ στο «ανοιχτό μπλε» αλφάβητο απουσιάζουν, και γράφονται ως <ΠΣ, ΚΣ>.

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΦΟΙΝΙΚΙΚΟΥ ΑΛΦΑΒΗΤΟΥ

139θκ 11691v(3149θκ)916094# 603I 1*9 K
13 60914 + wv139K
1+5θ31κ3εγ34φ913vφγ13v(31v(31κy
1v)+3+13θ)w319θθ1)φ+θ+13I 1*9K 1 62γ1691126
#yw))67#37κ 3γ1(911601θ99κ+θ3γ13#631κφv

+ Πρωτοσιναϊτική γραφή

- *Αριστερά:* Σφίγγα, στην περιοχή Serabit el-Khadim (Σινά).
- *Δεξιά:* Επιγραφές γραμμένες σε βράχους, από την ίδια περιοχή.

(συνέχεια)

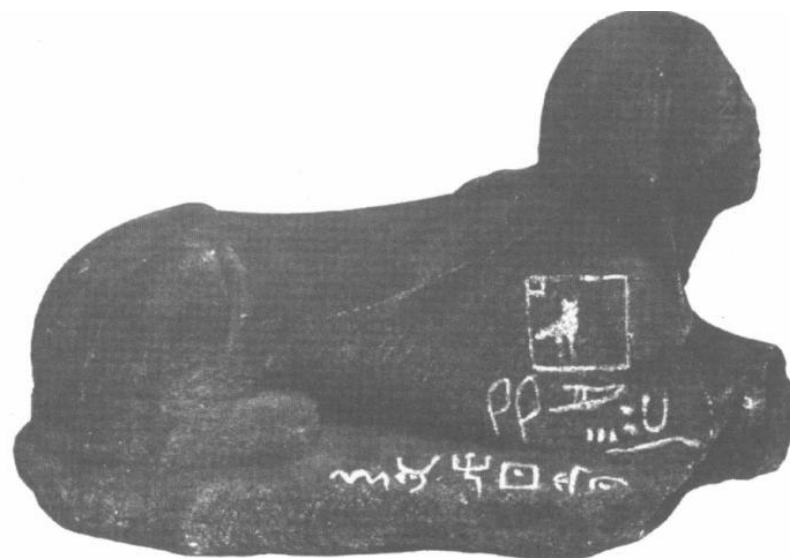
Petrie 1905, ορυχεία
τυρκουάζ στο Σινά, του 14^{ου}-
15^{ου} αι. π.Χ.

Επιγραφή σε ιερογλυφικά +
πρωτοσιναϊτικά

Υποθέσεις:

-πιθανότατα αλφάβητο (30
σημεία)

-η γλώσσα σημιτική, αφού
Σημίτες από τη Χαναάν
(σημερινό Ισραήλ και
Λίβανο) είχαν δουλέψει στα
ορυχεία την εποχή των
φαραώ.

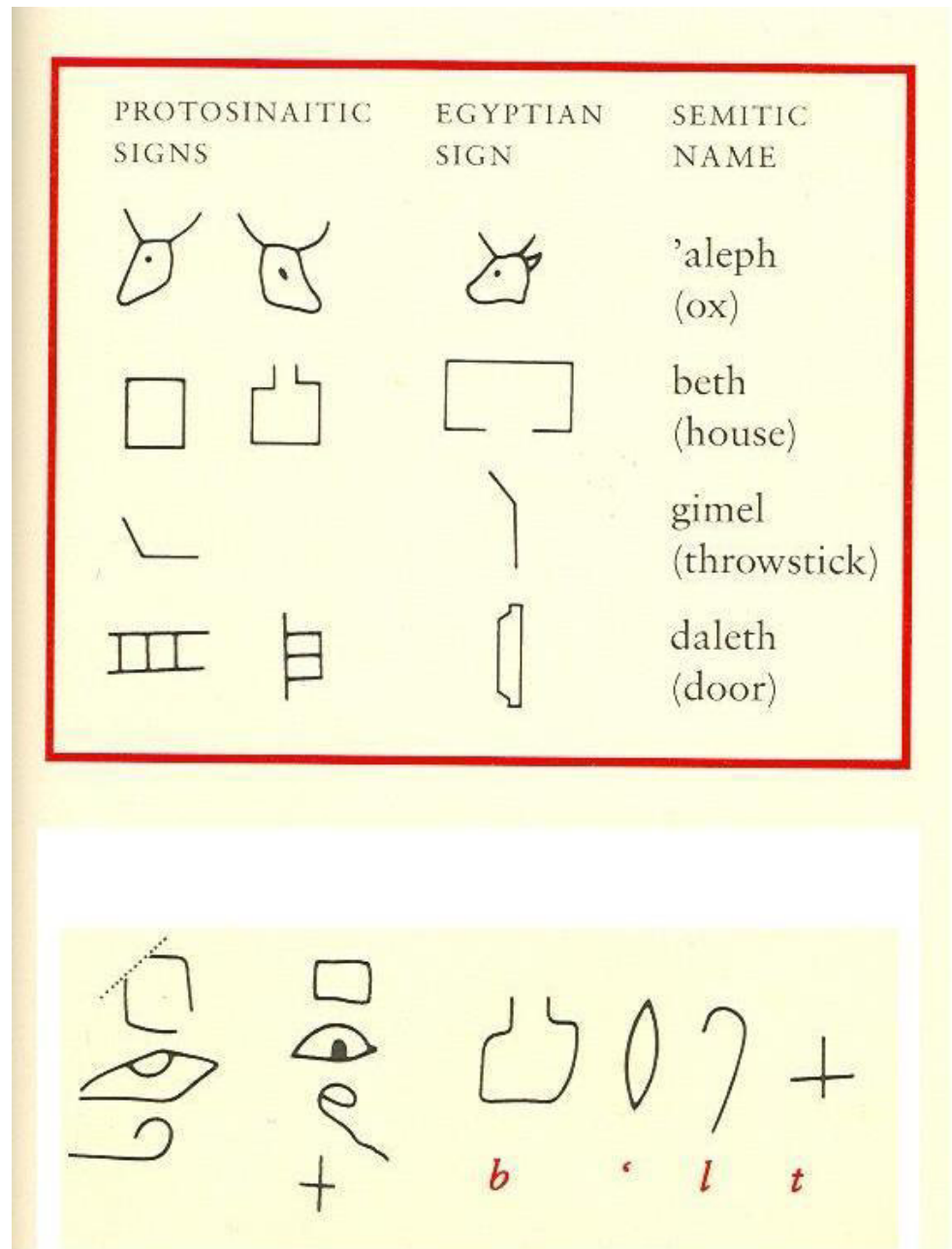
(συνέχεια)

A.H. Gardiner 1916:

→ Εντοπισμός ομοιοτήτων με τα εικονογραφικά αιγυπτιακά ιερογλυφικά.

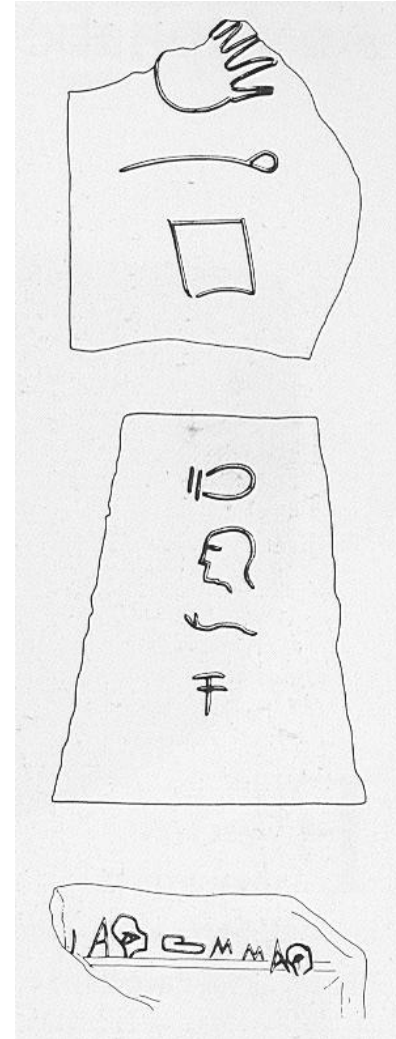
Ονομασία κάθε συμβόλου με τη σημιτική λέξη που αντιστοιχεί με τη σημασία του συμβόλου στα αιγυπτιακά.

«Μετάφραση» πρώτης επιγραφής: Baalat = Κυρία.

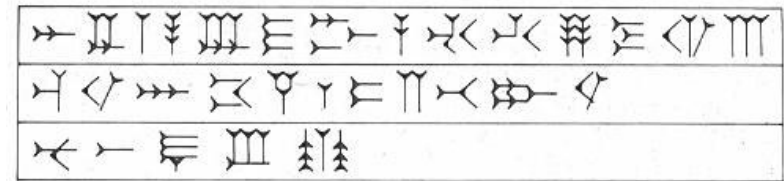

+ Πρωτο-χαναανιτική γραφή

- Πρωτοχαναανιτικές επιγραφές από τις περιοχές Shechem (πάνω), Gezer (μέση) και Lachish (κάτω).
- Χρονολογούνται στον 17^ο-16^ο αι. π.Χ., πριν τις πρωτο-σιναϊτικές.

+ Αλφάβητο σε σφηνοειδή

'a b g h d h w z h t y k š l
 m d n z s ' p s q r t
 g t 'i 'u s

- *Αριστερά:* Φιλολογική πινακίδα από την Ουγκαρίτ της Β. Συρίας (σημερινή Ras Shamra), γραμμένη σε αλφαβητική σφηνοειδή. Περ. 14^{ος} αι. π.Χ.
- *Δεξιά:* Πινακίδα αλφαβητάριο, όπου κάθε σημείο του σφηνοειδούς συστήματος αναπαριστά έναν φθόγγο.

Συμπερασματικά

- Οι πρωτοσιναϊτικές επιγραφές στο Σινά, δεν αποτελούν τον «κρίκο που λείπει» ανάμεσα στο αιγυπτιακό και το φοινικικό (αλφαβητικό) σύστημα γραφής.
- Επινοητές του αλφαβήτου: οι Χαναανίτες, κοσμοπολίτες έμποροι, σε επαφή με Αιγύπτιους, Χεττίτες, Βαβυλώνιους, Μινωίτες.

ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΑΛΦΑΒΗΤΟΥ

+ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ ΚΑΙ ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

The Greek Group of Scripts

Phonetic value	West-Greek	Proto-Tyrrhenian	Etruscan	Umbrian	Oscan	Faliscan	Archaic Latin	Classical Latin
a	ΑΑ	Α	ΑΑ	Α	Α	Α	Α Α	Α
b	ΒΒ	Β		Β	Β		[Β Β]	Β
g	Γ<<	<<	>> [k]		> [k]	>> [k,g]	> [k,g]	C [k]
d	ΔΟ	Ο			Ρ	Ο	Ο	Δ
e	Ε	Ε	Ε	Ε	Ε	Ε	Ε	Ε
v	ϜϜ	Ϝ		Ϝ	Ϝ	Ϝ	Ϝ	F [f]
z	Ι	Ι	Ι Ϝ ±	†	† [ts]	Ϝ Ϝ Ϝ	[Ι]	[G]
h	ΘΗ	Θ	Θ Η	Θ	Θ	Θ Η Η	Θ	Η
th	⊕⊕	⊕⊕	⊕⊕			⊕⊕		
i	Ι	Ι	Ι	Ι	Ι	Ι	Ι	Ι
k	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ
l	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ
m	Μ	Μ	Μ	Μ	Μ	Μ	Μ	Μ
n	Ν	Ν	Ν	Ν	Ν	Ν	Ν	Ν
s		⊕						
o	Ο	⊕⊕				Ο	Ο	Ο
p	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ
s		ϜΜ	Ϝ			Ϝ		
q	Ϟ	ϞϞ	Ϟ Ϟ			Ϟ Ϟ	Ϟ Ϟ	Ϟ
r	ΡΡ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ	Ρ
s	ΣΣ	Σ	Σ	Σ	Σ	ΣΣ	Σ	Σ
t	Τ	Τ	† [s?]	†	†	†	†	†
u	ΥΥ	ΥΥ	ΥΥ	Υ	Υ	Υ	Υ	Υ
ks	Χ†	†						
ph	⊕Ϟ	⊕	⊕					
kh	Υ↓	Υ	Υ ↓			↓		
f			Ϝ Ϝ Ϝ	Ϝ	Ϝ			
ř (rs)				Ϝ Ϝ Ϝ	Ϝ			
ϕ				Ϝ				
ι					Ϝ			
υ					Ϝ			

Δυτικό Ελληνικό (Χαλκιδαίων) >

- πρωτο-τυρρηνικό
- ετρουσκικό
- ουμβρικό-οσκ(αν)ικό
- φαλισκανικό
- λατινικό (αρχαϊκό – κλασικό)

Ετρουσκικό αλφάβητο

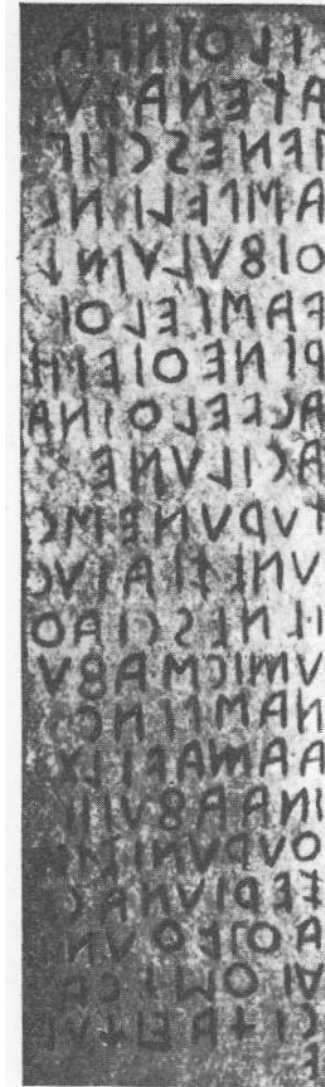

- Το πρώτο ιταλικό φύλο που παρέλαβε το αλφάβητο ήταν οι Ετρούσκοι, μέσα στον 8^ο αι. π.Χ.
- Συγγένεια με το ευβοϊκό αλφάβητο.
- Πρότυπο αλφάβητο με 26 γράμματα (βλ. αριστερά).
- Τα <Β, Δ, Ο> δεν χρησιμοποιούνται σε ετρουσκικές επιγραφές.
- Μετατροπή του <C> (= Γ) από ηχηρό [g] σε άηχο [κ].

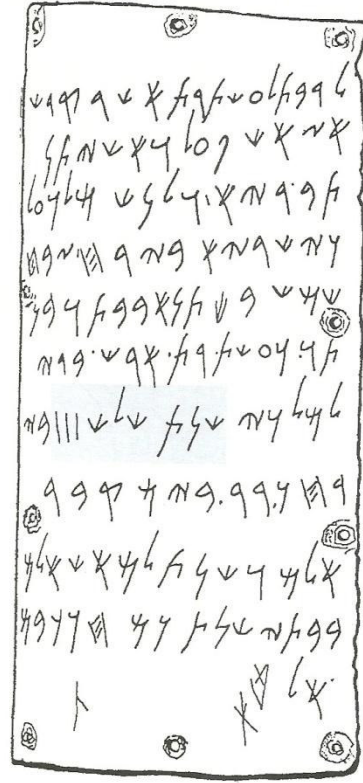
+ Ετρουσκικό αλφάβητο

FE L:ZEOP E
LVIA C

+ Ετρουσκικό αλφάβητο

- Πάνω: Χρυσά ελάσματα από τους Πύργους (ετρουσκικό λιμάνι δυτικά της Ρώμης), περ. 500 π.Χ. με δίγλωσση επιγραφή σε ελεύθερη μετάφραση.
- Αριστερό έλασμα: φοινικική γραφή.
- Δεξί έλασμα: ετρουσκική/ελληνική γραφή.

+ Λατινικό αλφάβητο

- Οι Λατίνοι προσαρμόζουν το ετρουσκικό αλφάβητο στη γλώσσα τους τον 7^ο αι. π.Χ.
- Ακολουθούν αρχικά τον ελληνικό τρόπο γραφής, από τα δεξιά προς τα αριστερά (ή βουτροφηδόν).
- Αντίθετα με τους Ετρούσκους, είχαν στη γλώσσα τους τον ήχο [g] και για το λόγο αυτό δημιούργησαν το <G> γύρω στο 250 π.Χ. από το σχήμα του αντίστοιχου <C>.
- Έγιναν στη συνέχεια και άλλες διαφοροποιήσεις.
- Η μορφή του ολοκληρώθηκε τον 1^ο αι. π.Χ.

+ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΑΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

A	a
B	-
C	d
Δ	l
E	ù
F	r
I	λ
Θ	-
⊕	q
ι Λ	b
N	m
O	o
ρ	-
φ	ι
ϛ	ε
Ϟ	-
M	s
T	-
VY	u
ϕ	η
X+	χ
VY	n
Ω	-

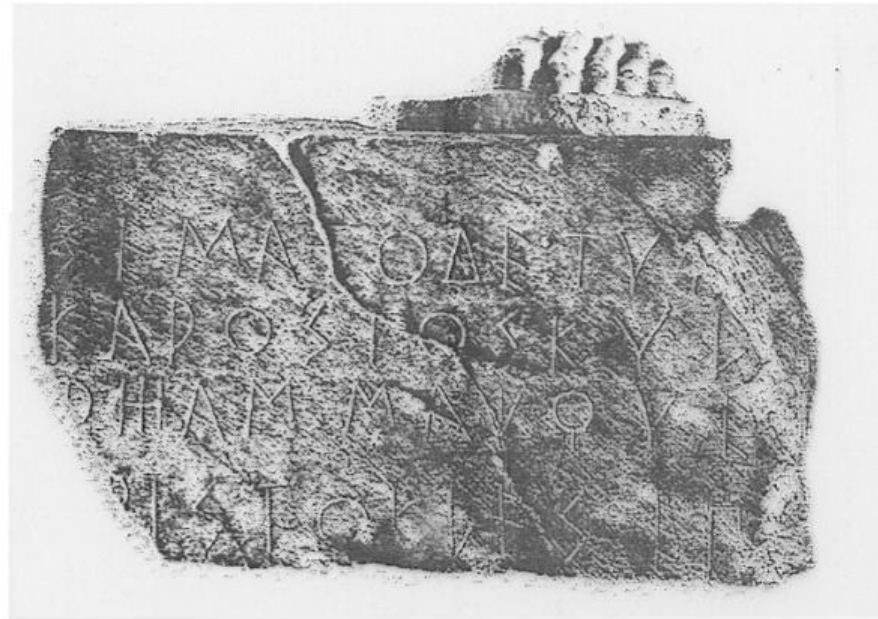
M	p
Θ	é
Ϟ	i
□	e
ρ	w
∇	k
Υ	=29
∧	δ
⊓	ύ
Σ	-
X	=33?
∫	-
Ϛ	=36?
∞	-
H	ι
ζ	-
↑	τ
ι	ε
θ	f
ν	β
λ	μ ₂
ψ	μ ₃

+ Καρικό αλφάβητο

- Πρώτες επαφές ως επακόλουθο του αποικισμού.
- Δίγλωσσες ελληνοκαρικές επιγραφές (4 σε σύνολο 20).
- Δημιουργία αλφαβήτου με βάση ελληνικό πρότυπο αλλά με σημαντικές διαφορές ως προς τις φωνητικές αξίες και απουσία βασικών γραμμάτων (B, K, Π, Σ, Τ).

+ Καρική δίγλωσση επιγραφή

Σῆμα τόδε : Τυρ[
 Καρὸς τῷ Σκύλα[κος]
 σίας : *sap tur[*
 Ἀριστοκλῆς ἐπ[οίε]

Αυτό είναι το μνήμα του Τυρ..., Κάρα, γιου του Σκύλακος, [στην καρική: αυτό είναι το μνήμα του Τύρ...] ο Αριστοκλής το έφτιαξε.

Α		a
Β		e
Γ	β	b
Δ	γ	g
Ε		d
Ϝ		i
Ζ		w
Χ		z
Ι		θ
Κ		ι
Λ		k
Μ		l
Χ		m
Ν		n
Ξ		ñ
Ο		u
Ρ		p
Σ		q
Τ		r
Ψ		s
+		t
∨∨ΥΥ		τ
ϜϜϜϜϜ		h
ψψψψψ		χ
◇		ã
Μ		e
		; <κ>
		; <β>

+ Λυκικό αλφάβητο

- Αρχαιοελληνικές μαρτυρίες για τη Λυκία από την εποχή της περσικής κατάκτησης.
- 170 επιγραφές σε λυκικό αλφάβητο, που βασίζεται στο ελληνικό
- Σημαντικότερη μαρτυρία η τρίγλωσση επιγραφή στο Λητώο της Ξάνθου (λυκική, ελληνική, αραμαϊκή).

Λυκική δίγλωσση επιγραφή

A. ebeis : tukedris : m[e..] / tuwetē : Xssbezē : Krup[sseh] / tideimi : se purihime[teh]
/ tuhes : tlāñna : atru : ehb[i] / se ladu : ehbi : Tikeukēprē / pilleñni : Urtaqijahñ :
kbatru / se Prijenubehñ : tuhesñ

*Πόρπαξ Θρύπιος Πυριβάτους ἀδελφιδούς / Τλωεύς ἑαυτὸν κα[ῖ] / τὴν γυναῖκα Τισευ-
/ σέμβραν ἐκ Πινάρων / Ὀρτακία θυγατέρ<a> Πρι- / ἀνόβα ἀδελφιδῆν Ἀπόλλωνι*

Μετάφραση του λυκικού κειμένου

Τα αγάλματα αυτά είναι ο Kssbezē, γιος του Krupsse και εγγονός του Purihimete, από την Τλω, που τα έστησε: το δικό του και της συζύγου του, της Tikeukepre, που γεννήθηκε στα Πίναρα, θυγατέρας του Urtaqija και εγγονής του Prijenube.

Ελληνικό αλφάβητο	Λυδικό αλφάβητο	Φωνητική αξία
Α	Α	a
Β	β	b
Γ	(γ)	(g)
Δ	δ	d
Ε	ε	e
Ζ	ζ	z
Ζ	(φ)	(s)
Η	—	—
Θ	—	—
Ι	ι	i
Κ	κ	k
Λ	λ	l
Μ	μ	m
Ν	ν	n
Ξ	ξ	ñ
Ο	ο	o
Π	—	—
Ρ	ρ	r
Σ	σ	s
Τ	τ	t
Υ	υ	u
Φ	φ	f
Χ	χ	h
Υ	—	—
—	π	ā
—	τ	z
—	τ	z
—	ε	ε(i)
—	τ	φ(i)
—	φ	ρ(i ή e)

+ Λυδικό αλφάβητο

- Οι πρώτες επαφές συνδέονται με τον ιωνικό αποικισμό.
- Το λυδικό αλφάβητο ελληνικής προέλευσης, με μερικές τροποποιήσεις και προσθήκες.
- Η πιο χρήσιμη επιγραφή για την κατανόηση της λυδικής, δίγλωσση επιγραφή από τις Σάρδεις. Μόνο δύο πολύ σύντομα δίγλωσσα κείμενα σε λυδική και ελληνική.

Λυδική δίγλωσση επιγραφή

ΥΥΥΙΤΡΑ ΨΗΑΨΙΚΑΘ ΖΑΥΥΑΥ
ΝΑΝΝΑΣΔΙΟΝΥΣΙΚΛΕΟΣΑΡΤΕΜΙΔΙ

Nannaś Bakivalis Artimuλ

Νάννας Διονυσικλέος Ἀρτέμιδι

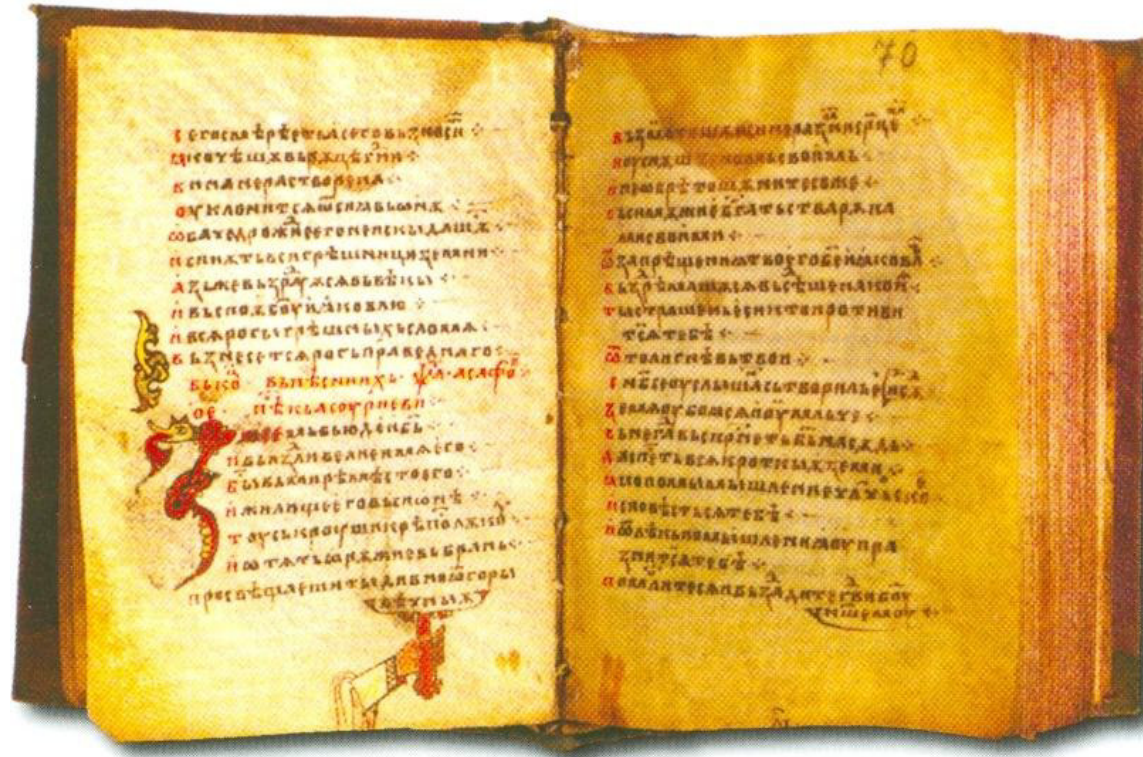
+ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ ΚΑΙ ΣΛΑΒΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

- Σλαβικό ευχολόγιο στη γλαγολιτική γραφή.

11^{ος} αι. Σινά, Μονή Αγίας Αικατερίνης

+ (συνέχεια)

- Σημαντικό βουλγαρικό χφ («του Radomir»), σε μεγαλογράμματη κυριλλική γραφή.

13^{ος} αι. Άγιον Όρος, Μονή Ζωγράφου